

Summary

Article discusses two theocratic modes of education-two conceptions of the epoch of Enlightenment: philosophical foundations of the prominent representative of New England’s Puritan theology, author of first catechism for children titled “Spiritual Milk for Boston Babes”, considered the first children's book by an American, a preeminent minister John Cotton and conception of an author of East Orthodox “teachings” the great theologian Anthim the Iberian. Despite of essential differences, both have in common theocratic mode of education.

There is proved that ideas of protestant reformation had a great impact on the theory and practice of American enlightenment. Cotton’s viewpoint is based on his covenant of grace-social and ecclesiastic agreement between God and human. His educational mode is based on antinomianism, radical formalism, one-sidedness. In Anthim’s discourse we cannot meet any of these signs. On the contrary none of them is entirely acceptable for him. Priority of personal will personal freedom of choice and their integration in the process of education is the backbone of his mode.

მამუკა დოლიძე

*ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი*

საბჭოთა იდეოლოგია და ამერიკული დემოკრატია. კონტრაპუნქტის პრინციპი

ამერიკული პოსტმოდერნული კულტურის და ხელოვნების პრაგმატიზმი მეტად საინტერესო ასოციაციას იწვევს იმ პარადოქსთან, საბჭოთა პერიოდის ხელოვნებასა და ლიტერატურაში რომ წარმოიშვა. პარადოქსი იმაში მდგომარეობს, რომ მიუხედავად ცენზურის და იდეოლოგიური ზეწოლის, ჩვენთან, XX საუკუნეში იყო ერთგვარი შემოქმედებითი რენესანსი.

შეიქმნა მნიშვნელოვანი ლიტერატურული ნაწარმოებები. მხატვრული შთაგონების მწვერვალები დაიპყრო პოეზიამ, მუსიკამ, თეატრმა, კინოხელოვნებამ... ეს დიდი მიღწევები მთელი გარდასული საუკუნის მანძილზე გასდევდა საბჭოთა კულტურას.

ძალაუნებურად გვეფიქრება, რომ მატერიალისტური მსოფლმხედველობა, რამაც უკიდურესად ვიწრო, ავტორიტატულ რეჟიმზე მორგებული იდეოლოგიის სახე შეიძინა, თითქოს ზღუდავდა და ამავე დროს თავისი წინააღმდეგობით სტიმულს აძლევდა კულტურისა და მეცნიერების პროგრესს. საბჭოთა შემოქმედი - მწერალი თუ ხელოვანი ცენზურასთან ბრძოლაში საოცრად დაიხვეწა. მისმა ქმნილებამ ხელოვნების ნაწარმოების მრავალზროვნება და მრავალფეროვნება შეიძინა. ალეგორიულ-გადატანითი სტილი, რაც პროზის და პოეზიის, მხატვრობის და კომპოზიციის სხვადასხვა ინტერპრეტაციებს იძლეოდა, მძლავრ იარაღს წარმოადგენდა ცენზურის და საბჭოთა დიქტატურის წინააღმდეგ. თვით ცენზორიც საბოლოო ჯამში, შემოქმედებითი პროცესების თანამონაწილედ და მხატვრული გემოვნების დამცველად უფრო შეიგრძნობდა თავს, ვიდრე ადამიანის შთაგონების შემზღუდავ და ხელისშემშლელ ძალად.

ამჟამად, ჩვენს საზოგადოებაში, სიტყვის თავისუფლების და დემოკრატიის ხანაში, როცა შემოქმედს ხელფები აქვს გახსნილი, როცა თითქოს მოხსნილია პოლიტიკური წნეხი, როცა ახალი სულიერი ღირებულებების ძიებაში უამრავი საინტერესო - სასიკეთო თუ შემადრწუნებელი რამ ხდება ჩვენს გარშემო, მწერლის და ხელოვანის ფანტაზია სათანადოდ ვერ პასუხობს თანამედროვე სამყაროს გამოწვევებს; არ იქმნება იმ დონის შედეგები, ასე მრავალფეროვნად რომ იყო წარმოდგენილი საბჭოთა ლიტერატურასა და ხელოვნებაში.

ეს პარადოქსი გვაფიქრებინებს, რომ თავისუფლება არის არა მდგომარეობა, არამედ პროცესი. შემოქმედის თავისუფლება ჩნდება და რეალიზაციას განიცდის წინააღმდეგობასთან ბრძოლაში, მისი დაძლევის ჟამს.

დიდი ქართველი ეროვნული მოღვაწე მერაბ კოსტავა წერდა, რომ ჩიტი ზეცაში არის თავისუფლების მხოლოდ აბსტრაქტული სიმბოლო; რომ ნამდვილი თავისუფლება ციხეში ჩნდება, ციხის კედლებთან ბრძოლის დროს. ეს მოსაზრება რომ განვაზოგადოდ, შეიძლება დავადგინოთ ხელოვნებაში მოქმედი, ე. წ. „კონტრაპუნქტის“ პრინციპი.

მუსიკალურ კომპოზიციაში ეს პრინციპი ნიშნავს საწყისი თემის მიმართ დაპირისპირებული თემის შემოყვანას, რაც წარმოშობს დიალექტიკურ წინააღმდეგობას მათ შორის. მუსიკალური ნაწარმოები, ამ შინაგანი წინააღმდეგობის ტალღაზე განიცდის განვითარებას.

მატერიალისტური ცენზურა, თავისი მასობრივი კულტურის დევიზით « ხელოვნება ხალხისთვის » სრულიად უცხო აღმოჩნდა ჭეშმარიტი შემოქმედების არსობრივი პრინციპის მიმართ – „ხელოვნება ხელოვნებისთვის“, სწორედ ამ სიუცხოვის და დაპირისპირების გამო, საბჭოთა იდეოლოგიამ ითამაშა სტიმულის გამომწვევი კონტრაპუნქტის როლი, მაღალმხატვრული ლიტერატურის და ხელოვნების განვითარებაში.

ამერიკულ პრაგმატულ დემოკრატიაში, თავისუფალი ბაზარიც იგივე პოზიტიურ როლს ასრულებს კულტურის მიმართ. მარკეტინგის პროცესი, რომელმაც მოიცილა კულტურის ინდუსტრია, მხატვრული ნაწარმოების წმინდა, ამაღლებულ არსთან დაპირისპირებულ, სარგებლიანობის პრინციპს გვთავაზობს, რასაც პრაგმატული მომენტი შეაქვს შემოქმედების ესთეტიკაში. ასეთი პრაგმატიზმი შეუფერებელია წმინდა ხელოვნების მეტაფიზიკურ არსთან. სწორედ ეს შეუფერებლობა ქმნის იმ საპირისპირო პოლუსს, რომელიც კონტრაპუნქტის პოზიტიურ როლს თამაშობს პოსტმოდერნული შემოქმედების განვითარებაში.

ნაწარმოებს ესთეტიკური ფასეულობა ენიჭება მხატვრული აზრის ქმნადობის დინამიურ პროცესში. ისევე, როგორც პოტენციალთა სხვაობა იწვევს ელექტროდენის გავლას დადებით და უარყოფით ელექტროდებს შორის, ასევე მხატვრული

ნაწარმოების ქმნალობაც ხდება განსხვავებულ ღირებულებათა პოტენციალთა სხვაობის ტალღაზე - ამაღლებულ ხელოვნებას და მის კონტრაპუნქტს (საბაზრო ეკონომიკას) შორის არსებულ დიალექტიკურ წინააღმდეგობაში.

ყოველივე ეს კიდევ ერთხელ ხაზს უსვამს თავისუფალი ბაზრის პოზიტიურ მნიშვნელობას თანამედროვე, კაპიტალისტურ კულტურაში.

კულტურის და ეკონომიკის დიალექტიკური ერთიანობა შემოქმედების ახალ ჰორიზონტს ქმნის. არა მხოლოდ ინდუსტრია იჭრება ხელოვნებაში, თავისუფალი ბაზარიც იძენს ფიზიკური მომხვეჭელობის საპირისპირო სულიერებას. ფულის ბატონობის გაუქმება ხდება ინტელექტუალური, სოციალური და სულიერი კაპიტალის ფენომენებით. ქველმოქმედება, ფირმის მიერ სახელის მოხვეჭა, საბოლოო ჯამში უფრო მომგებიანია, ვიდრე სარგებლიანობის პრინციპი.

საინტერესოა ამ მხრივ ინგლისელი ეკონომისტის, ადამ სმიტის თეორია, რომ რაც უფრო მეტს ფიქრობს ბიზნესმენი პირად გამდიდრებაზე და არ ზრუნავს ხალხზე, მით[^] მეტი სიმდიდრე და სიკეთე მოაქვს საზოგადოებისთვის. ამ პარადოქსულ თვალსაზრისშიც, რაც კერძო საკუთრების მარქსისტული უარყოფის ანტითეზაა, კონტრაპუნქტის ფენომენოლოგიური პრინციპი შეიძლება დავინახოთ.

კომპიუტერულ ეპოქაში ჩამოყალიბებულ ინფორმაციულ საზოგადოებას საბაზრო ეკონომიკაში შეაქვს ცოდნა, როგორც გონებრივი შრომის პროდუქტი. ეს ინტელექტუალური კაპიტალი მნიშვნელოვნად ცვლის თანამედროვე ბიზნესის პრაგმატულ სამყაროს. ამავე დროს შემოდის სოციალური კაპიტალის ცნებაც, რაც კომერციული ჯგუფების ურთიერთნდობაზე, თანაშემოქმედებაზე და ერთსულოვან მიზანსწრაფვაზეა ორიენტირებული. კაპიტალის ამ ორ ახალ სახეობას აერთიანებს სულიერი კაპიტალის ცნება.

აღნიშნულ პრობლემას ეძღვნება ინგლისურენოვანი ფილოსოფოსების, იან მარშალის და დანა ზოჰარის მონოგრაფია _ სულიერი კაპიტალი.

წიგნის ავტორები განავითარებენ აზრს, რომ თანამედროვე სამყაროს გამოწვევების ფონზე უნდა გადასხვაფერდეს არა მხოლოდ კულტურა და ბიზნესი, არამედ ამ ორ სფეროში ჩართული ადამიანის ფსიქიკაც. ინტერესთა თანხვედრის

საფუძველზე ინდივიდმა უნდა მოახდინოს სულიერი ინტეგრაცია კომერციულ ჯგუფთან, რათა შეიქმნას უფრო გაფართოებული « მეობა », - წარმატებაზე ორიენტირებულ თანამზრახველთა ერთსულოვნება. ჰაბერმასის კომუნიკაციურ მოქმედებათა თეორია, რომელიც განსხვავებულთა მსგავსებას ემყარება, აქ არსებით როლს თამაშობს.

წიგნში არის გამოთქმული მოსაზრება, რაც საკამათოდ მიგვაჩნია. ავტორები წერენ, რომ სულიერი კაპიტალი ადამიანთა უზოგადეს ღირებულებებზეა ორიენტირებული : სიკეთეზე, სილამაზეზე, თანაგრძნობაზე, მორალზე.

რელიგიური განწყობაც, მათი აზრით სულიერ კაპიტალს ეხება, ოღონდ აქ სულიერების სფერო საეკლესიო დოგმატური პრინციპებით არის შეზღუდული. სხვადასხვა კონფესიები ერთმენეთს ეწინააღმდეგებიან და განსხვავებულ ფასეულობებს ქადაგებენ. სულიერი კაპიტალისთვის ასეთი საზღვრები მიუღებელია. კაცობრიობის საგანძური იტევს ყველაფერს, რაც ღირებულია ადამიანის ცხოვრებაში.

ეს დასკვნა განმანათლებლობისა და ჰუმანიზმის სტილშია გამოთქმული. ჰუმანიზმი და ეგზისტენციალიზმი, რაც ქრისტიანული მსოფლმხედველობის ალტერატიული გზაა, ასევე შემოფარგლულია გარკვეული ფილოსოფიური პრინციპებით. საერთოდ სულიერი კაპიტალი, როგორც მაღალ მატერიათა უსაზღვრო სფერო არც შეიძლება არსებობდეს. განზოგადობას ამ სფეროშიც აქვს თავისი საზღვარი. ამ საზღვრის გადასვლამ შეიძლება საპირისპირო ეფექტი მოგვცეს, ადამიანურ ღირებულებათა გაუცხოებისა და დევალვაციის სახით.

ამ შემთხვევაში ავტორთა პოზიცია გვესახება იმ პოზიტიურ კონტრაპუნქტად, რომელმაც სულიერი კაპიტალის ფენომენში შეიძლება დაგვანახოს განვითარების ახალი გზა, რაც საბოლოო ჯამში, დემოკრატიული საზოგადოების კოსმოპოლიტურ საზრისზე და თეოლოგიურ პერსპექტივაზე მიგვანიშნებს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. The Journal – Culture and Philosophy. 2012 – 2013. Kostava Merab « The freedom » Pp. 10 – 15. (უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკის ბაზაზე)

-
2. Dana Zohar, Ian Marshal. The book - Spiritual Capital. San Francisco, 2004, pp. 1-8 ; 21- 31.

Mamuka Dolidze

PhD, Professor

Ivane Javakishvili Tbilisi State University

Soviet Ideology and American Democracy. Counterpoint Principle

Summary

XX century Science, Art and Literature, In the framework of Soviet Union present rather strange, even paradoxical phenomena. There was some kind of Renaissance in development of culture, despite the Ideological pressure and strong censorship.

In present day life, in time of freedom of word, we can not encounter with same success of creative works, which we observed in Soviet period.

To explain this paradox, let's consider the counterpoint principle.

In musical composition this principle means to introduce the theme, which sounds as an opposition to the major premise. On the wave of contradiction between these two opposite poles, the stream of music develops toward the final point.

Soviet ideology restricted the freedom of creativity and played a role of counterpoint in artistic development of creative thought. This positive effect of negative obstacles provided the soviet culture with prosperity.

American Democracy seems to be free from ideological pressure. In American culture the part of counterpoint plays a free market. Business and Economical demands introduce in art and literature principle of profitability. Such pragmatic attitude is totally alien for the exalted spirit of impartial, pure art.

In our essay we try to show that this alienation has positive, productive sense. It provokes, like a counterpoint the artistic thinking and provides the American culture with new horizon of development in infinite perspective of human creative activity.

დემურ ჯალაღონია

ფილოსოფიის დოქტორი, პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

პოლიტიკური თეოლოგიის დაფუძნების კონცეპტუალური გააზრების მცდელობა

(ანთიმოზ ივერიელი-მეიფლაურის ხელშეკრულება)

მოხსენება მომზადდა შოთა რუსთაველის სესფ განტის „ანთიმოზ ივერიელი-ევროპული სააზროვნო სივრცის

ნაწილი“ #FR-19-7625 ფარგლებში